

Wilno. Universit. ab. 9, n. 9.
Drukarnia "Bielorus" Wilenski

СПРАВА

Выходзіць два разы ў тыдзень.

Адрес Рэдакцыі і Адміністраціі
Вільня, Віленская вул. 12—6. (Wilno, 12—6).
Рэдакцыя адчынена ад 12 да 2 гадзінны, апрача съяточных дзён. Адміністр. ад 9 да 3.

Падлісці на адзін месяц з ластайкай да хаты 1 зл. 50 гр. Для заграніцы ўдвай даражай. Перамена адреса 30 гр.

Няпречнітыя ў друк рукапісы назад не вяртаюцца.

Аплата надрукованага залежыць ад Рэдакцыі.

Цана абвесткі: перед тэкстам 25 гроши, сярод тэксту 20 гроши + на 4 стр. 13 за радок піткту ў 1 шпальту.

№ 1 (10)

Вільня. Субота, 1-га студзеня 1927 г.

Год II

З НОВЫМ ГОДАМ!

На Новы Год.

Мінулы 1926 год быў годам найважкішага парушэння сярод працоўных масаў Заходняе Беларусі—як у месьце, так і па вёсках. Нород зразумеў, што далей яму спасць у шапку і спадзяванца манінг з неба — нельга: ніхто яму нічога ня дасць, калі сам аб себе не парупіцца.

І народ наш пачаў рупіцца аб себе; вясковы сярмяжнік і мястовы рабачай, падаўшы адзін аднаму мазалістую руку, пачалі гуртаваць свае сілы і каваць свою моцную, нязломную арганізацыю — Грамаду.

Густой сеткай гурткоў Грамады пакрылася Заходняя Беларусь. Пачуцьцё неабходнасці самім кіраваць сваім жыццем—усімі сваімі справамі — выявілася ў гэтай масавай, аб'яднайшай множынай тысячі душ, арганізацыі.

Але ёсць спрабы нашага штодзеннага жыцця як могуць стаўпіцца ў чысле панімчай арганізацыі. Герад намі — сотні спраў асьветнага, культурна-нацыянальнага, эканамічнага і фінансавага характару. Для ўсіх іх патрабуе спадчынныя працоўнікі—люди розныя, з рознымі здольнасцямі і настроемі. Патрабуны адумысныя арганізацыі — для кожнае галіны нашых жыццёвых патрэб асобныя. І ціпер, калі наша вёска так магутна зварухнулася, калі выявіла такую здольнасць да масавае арганізацыі і самадзейнасці, пара рабіць на вёсцы — дык таксама і ў месьце — адборку людзей падводле таго, да чаго хто з іх больш адпаведны.

Адзін з польскіх журналуў нядайна тлумачы магутны рост Грамады, паміж іншым, тым, што ў гэтай арганізацыі знайшлі для сябе выхад усе тыя творчыя сілы масы, якія ў нас марнуюцца і мацяюць бескарысна—з прычыны поўнага пазбаўлення вёскі магчымасці кіраваць сваім жыццём праз самаўрады. За ся

лян думае і рашае ёсць... пан старosta, ды выписаны ім з Галічыны реферэнты, пісары, войты, вучыцялі, паліцэйскія...

Хоць «не адным хлебам жыве чалавек», аднак — у гэтым многа прауды. Ясна, што іменна пазбаўленне нашага сялянства самых элемэнтарных грамадзкіх правоў прымушае перадусім змагацца за адваяванне гэтых правоў. Але — побач з змаганнем — мы мусім тварыць тое, што нам і сяньня пад силу.

Сеі гурткоў Таварыства Беларускае Школы хай дапусціць істочную ўжо і ёсць шырэй нарастаючу сеі гурткоў Грамады. Асьветныя арганізацыі, бібліятэкі, хаты-читальні, прыватныя школы і курсы—вось тыя канкрэтныя спрабы, на якія трэба звярнуць самую пільнную ўвагу, каб збуджаная самадзейнасць вёскі знайшла для сябе адпаведнае прылажэнне. Арганізацыі эканамічнае самапомочы — кваператывы спажывецкія, кредитныя, вытворчыя — вось чародная задача для вёсکі.

Тварыць, што можна пры сяньняшніх варуках, і ні не адзін мамент на спыніць барацьбу за новыя — вольныя варуны жыцця, якіх дамагаюцца ў сваіх праграме Грамада,—вось пэзунг, з якім мы распачынаем сяньня новы год.

Да звальжэння пасла һара.

Беларускі пасол з Горадзеншчыны Сяргей Баран звольніўся з Беластоцкага турмы 12 сіння 1926 г., прасядзеўшы роўна 3 гады і 7 месяцаў. Чуецца на здарой надта дрэнна.

Народнаму беларускаму мучаніку складаем на гэтым месцы гарачае спачуванье і пажаданье скарэйшага пойнага выздараўлення.

Чэсьць паслу-мучаніку!

Мінулы год у Заходній Беларусі.*

Мінулы год у эканамічным жыцці Заходніяе Беларусі не адзначыўся пічым радзінам, добрым.. Наадварот: пры тых-же падатковых цяжараках, пры тэй-же цеснаце на сялянскіх гаспадарках, пры таксама пікіх заработках, а то і поўным безрабоціці ні толькі ў месьце, а і ў вёсцы, — мінулы год прынёс з сабой ящэ і недарод. Не ўрадзіла на блізу ўсевіком аштары Заходніяе Беларусі, але найблізьш падцярпелі наукоўчы-і-усходнія паветы: бязмала ўся Віленщчына ды часцю Наваградчына. Гэта грунт больш цяжкі—гліністы, там часта не вярнулася пасенянае. З дзесяцін зібралі па 1—2 цэнтага з божажа. У аднай Віленщчыне недароб хлеба дайшоў да паймільна цэнтнера!

Для нашага сялянства гэта быў страшны ўдар. Але ад недароду начала расці і дарагоўня, тым болей, што аштарнікі ў тых часцін Польшчы, дзе ўрадзіла добра, пачуцьці віміяўцы вялікі запас хлеба заграчыцу, дзе таксама былі благая ўраджаі, дык і піні стаялі високі.

Дарагоўня б'е і вёску і места. Ад яе церпіць роўна сяляне і работнікі. Народ бядзе і начдае ёсць ў горшую залежнасць ад аштарнікі і фабрыкантаў, улада якіх захопіла вёску. Польшчы налагу вельмі узмацнілася..

Польская буржуазія вяла ўшчэсці сымляй падтрымка культурае дэнацинализациі беларускіх масаў, і далей пазбаўляючы беларускіе школы нашу вёску. Як і ў папярэднія гады, для беларускай моладзі, якая канчала беларускія прызвавыя гімназіі (урадавых беларускіх зусім імяшака пад Польшчай!), дэзверыяпольскіх ўніверсітэтав аказаўшыся зачыненымі. Дык усе чатыры прыватныя беларускія гімназіі — ў Вільні, Радашкавічах, Наваградку і Клецку — былі, пастараму, пазбаўлены ўсіякія дапамогі ад ураду і ўсіякіх праў да вучняў і вучыцялёр.

Улетку ў Радашкавічах здыбіся кароткаторміновыя вучыцельскія курсы для беларускіх настаўнікаў. Сабралася вялікая грамада ахвяўных да працы народных вучыцялёр, якія з захадзеннем стараліся ўлавіць ёсць тое, што чулі на курсах, каб пасля прылажыць да свайго любага дзеяла—вучыцялёра дзяцей у роднай мове. Але толькі неўлякай частцы іх удалося зьдзейсніць сваё лятынецьне і папасці ў новалаціраваныя прыватныя беларускія школы: большасць, як і раней, пасля некалькіх тыдняў працы на курсах, прымушана была вярнуцца да сахі: улада або не дае дазволу на прыватныя школы, або адкідае падаваныя кандыдаты на настаўніцтва — аднаго за адным. На ўсевіком вялікім прасторы Заходніяе Беларусі — на наўтраце мільёна беларускага насялення — істочнікі ўсёй толькі дэзве ўрадзіла беларускія пачатковыя школы (саміх голід)—у Вільні і Горадні, ды колькінадццаць прыватных...

Хто-ж утрымлівае нашы школы — ніжэйшыя і сярэднія? Да самож-беларуское раздзялянства, якое зноходзіцца ў стратэгічнай цяжкім матар'янным палажэнні, якія маюць доступу ні ва дзяржаўную, ні на грамадзкую, ні на самаўрадавую службу.. Утрымліваюць сваі ахвяўгай працы за пінкія школы настаўнікі. Утрымліваюць за свой мазоль самі сяляне. Канцэсіянарамі беларускіх школ з'яўляюцца: Таварыства Беларускіх Школы ў Вільні — як цэнтральная школьнай ўстанова, да такіх ж таварыстваў мясцовага значэння ў Радашкавічах і Наваградку.

Патраба бараніць свае інтарэсы — і нацыянальныя, і эканамічныя, — шырокасць усвядомленыя працоўных масаў — як нацыянальнае, так і сацыяльнае, — урэшце, перакананне, што ад вікія пашыць ім жданіе пельні, калі самі сваім рукамі за будаванне яго на возымесі, — ўсё гэта шмат дапамагло працягненню ў нашым сялянстве замадзейнасці і імкненія да арганізацыі. І мы бачим магутны ўрост мікія сярэбру Беларускіх Сялянскіх Работніцкіх Грамад, якія за паўгода арганізацыйнае працы налічвалі ў сваіх радох калі паўсоткі тысяч ёнага.

* Статью гэтую перадрукуюцем з «Белар. Кал.» на 1927 год.

начасна з палітычнай арганізацый масы ўша піарка і арганізація культурных сія — у пастаці гурткоў Таварыства Белар. Школы, а ў іншых мясцох і Інстытуту Беларускіх Культуры і Гаспадаркі, закладзенага ў 1926 годзе. Пры гуртках началаася арганізацыя прыватных беларускіх школ, чытаныя разфірату, супольнае чытанье газет і кніг, ладжанье бібліятэчак і хат чыталні, урацце — драматычных дружын і хораў, каб ладзіць спектаклі і вечарыны на вёсцы. А адначасна з гэтым ўсё часцей і часцей дадаўлілася чучы ёсць барадзьбіе вёскі з яе найстравнейшымі ворагамі — п'яцтвам, якому разнучы адпор дае кожная культурная праца на вёсцы і культурная разрыўка.

Вёска началаася арганізація — вось найважнейшая наўіна з нашага жыцця ў 1926 годзе ў Заходній Беларусі. Вёска началаася — сваімі сіламі змагацца за сваі права, за праудзівія самаўрады, за звальненіе з вастрогаў палітычных вязняў — барацьбітаў за волю і права працоўгага народу.

Шобач з масавым рухам сярод сялянства можна аззначыць і падзел яго паводле сацыяльна-ідэалагічнай (Найблізьш народ ідзе на шляху супольнага змагання працоўных мест і вёсак з іх супольным ворагам — уладай капітулу, уладай аштарніка і фабрыканта). І там з «Грамадой», якая склінула кліч да аўяднання сялян і работнікаў, кіч да стварэння сялянска-работніцкага ўраду на нашай зямлі, — так рухулі сяляне, пакінуўшы ўсе панаўшавішы ў нас раней польскія партыі — вызваленіцца пішэсця і інш., ды адчуроўшыся ад тых «сваіх» — беларускіх партыяў, якія ці-то стараюцца прышчапіц сялянству буржуазіі (Сялянскі Саюз), ці хучуца заманіць сялянства пад уладу ксяндзоў («Хрысьціянскія Дэмакраты»). Народ ужо добра разбіраецца, што ия кожын, хто гавора пабеларуску, ужо і прыяцель яго: найлепші пераканані ў гэтым вёску розныя дэфэнзіўныя выданія ў беларускай мове — кшталтам «Грамадзкага Голосу» і «Белар. Слова».

У сувязі з перамогай сялянска-работніцкага ідэалагічнага ў вёсцы трэба аззначыць яшчэ адну вязычайна важную праіву ў беларускім руху, якія выявілася ў 1926 годзе. Гэта — паступовася беларушчынке места. Работнікі, гэтыя выхаджэнцы перавезены з беларускіх вёсак, на працягненую да іх руку сялян падалі іх свае крэпкія працоўныя руки і пачалі тварыць супольную арганізацыю — «Грамаду». Ды яе толькі яны злучаюцца сваі сілы з сіламі сялян у іх сацыяльна-палітычным змаганні, але йдуць разам з імі да будавання і славы уласнай — працоўнай беларускай культуры, да адраджэння і развіцця роднае, хоць мошт для каго з іх і напалову прызначылае, беларускай мовы.

Заваяваныя места для беларускіх спрабы, дадзеныя не да ёсць значнае часці работнікаў Вільні, Горадна, Беластоку, Верасця, Пінску — вось новая апора нашага адраджэнскага руху, прыдбаная намі да мінулы год.

Канец году зазначыўся ў Заходній Беларусі цэлым арганізацыйным паходам польскіх буржуазій ўсіх кірункаў — ад эндаекі аштарнікаў да так-званих дэмакраткаў уключна — працы масавае арганізація сялян і работнікаў у «Грамадзе». У сувязі з гэтым началаася і адміністрацыйны рэпресіі пры гурткоў «Грамады» і паасобных дзеячоў гэтага арганізацыі. Але таго магутнага імкненія да арганізаціі сваіх сілаў, якое выявілася за апошні час, ужо пішто смыніць из доле. І мы, пачынаючы новы 1927 год, можам з цвёрдай верай глядзець у будучыні, ведаючы, што які-б порашкоды ні стаялі на нашым шляху да лепшай будучыні, народ наш іх пераможа!

Хто чытае нашу газету і не прысылаете падлісці, той ня спрыяе развіццю роднай беларускай прэсы.

БРАТЫ! Прысылайце падлісную плату, а хто задзужыўся, выраўнайце свой дзея!

Гомельшчына была абвешчана «украінскай», і вейкі час тамака трывала украінская ўлада, роўна чужая насяленію, як і расейская. Работніцка-сялянская ўлада сучаснае Радава Украіны выраклася захвастнікамі апэтытаў украінскага нацыяналізму, які Гомельшчына вярнулася да роднае ей Беларусі.

Вітаўты гэты новы крок у зьбіраныі ўсходніх беларускіх земель калія Менскага цэнтра, мы мусім, аднак, аззначыць, што і тыры паветы, якія цяпер са складу Гомельскай губ

З жыцьця „Грамады”.

Грамадская ахвярнасць.

Маладечанскі Павятовы Камітэт Грамады высказвае шчырую падзяку гурткам Беніцкае гм., якія ахвяравалі на дапамогу пакараным старостам сябром: Янебскі камітэт — 3 зл., Сінкоўскі гурт — 4 зл., Зарудзіцкі — 5 зл., Панізінскі — 6 зл. 50 гр.

Хадзявіцкі гурт Бел. Сял.-Раб. Грамады, Чамерскія гм., Слонімскага пав., складае шчырую падзяку тым грамадзянам в. Хадзевічы, якія злажкі ахвяры натураю і драшману на дапамогу палітычным вязням, знаходзячымся ў Слонімскім вастроze.

Пасол Сабалеўскі выражае шчырую падзяку Сыніпішкаму гуртку рабочых гуты за ахвяраваныя на пагарельцаў Дзісеншчыны 10 зл. 65 гр.

Цэнтральны Секретарыят атрыманы і перасланы па назначэнню 25 зл. 70 гр., ахвяраваныя на будоюю Тімазіі ў м. Глыбокі. Грошы атрыманы: ад Слонімскага Павятога Камітэту (5,60), Сошынскага гуртка (2,50), Востраўскага гуртка (12,30) і ад сялян в. Вострава (5,30). Усім ахвярльцам — шчыруя падзяка!

Дзякуюць Секретарыят і жыхарам в. Азёрніцы, Ганчары, Грыбоўцы, Вострава і Мошкі, прыслыхай на карысць пагарельцаў 55 зл. 15 гр. Грошы паступілі наступным сумамі: ад в. Азёрніцы — 22 зл., в. Ганчары — 12 зл 15 гр., в. Грыбоўцы — 9 зл. 45 гр., в. Вострава і Мошкі — 11 зл. 55 гр. Уся сума перасланы ў роўных частках Дзісенскім і Пінскім пагарельцам.

Сляняе вёскі Сенкевічы, Борка-Гічыцы гм., Косаўскага пав., сабралі ў месяцы сінезні 1926 г. для сваіх братоў-барацьбітаў — палітычных вязняў 5 пуд. 20 фун. жыта, 3 пуд. 35 фун. ячменю, 12 фун. ільну, 5 фун. круп, 21 зл. 70 гр. грашымі.

На гэтую ж мету сляняе вёскі Галенчыцы, Борка-Гічыцы гм., сабралі 5 пуд. 35 ф. жыта.

Пратэсты і запярэчаны.

У № 28 „Бел. Слово“ з 14 сінезні падзаглоўкам „Развал Грамады“ было надрукавана, што гурт Грамады ў в. Пятратлевічах, Чамерскія гм., Слонімскага пав., разваліўся. Сцвярджаю, што гэта я не прайдзе. Наадварот, гурт вёскі Пятратлевіч, узмацоўваецца, ды праце як палітычна, так і культурна. Аб гэтым съведчыць распацатая праца па арганізацыі гуртка ў месцы Слоніме і пасадзе Альбрэхтыне, прыліў новых сяброву да свайго гуртка, а таксама і арганізацыя гуртка Т-ва Беларускага Школя. Спадзяюся, што бардзкі разваліца ўся прадажная кампанія Павлюкевіч, які толькі-што паказаў свой нос з галошы, — чым нашы загартаваныя, як сталь, рады сляяні і работнікі!

Старшыня гуртка в. Пятратлевічы, Чамерскія гм. (—) Аляксей Мамай.

Просім зямляцьцу ў нашай паважанай газеце „Наша Справа“ запярэчаные „Вялікому Махліру Беларускай Зямлі“, што Махнцы гурт не разваліўся, як гэта ён у сваёй брахлавай газеце „Бел. Слово“ затрубіў, а наадварот: злучаецца з віленіем сілой Міхайцкага гуртка, каб такім парыкам дапяць сляянскі-работніцкі міты.

Няхай на цешашца ворагі працоўнага люду, бо сваёй агітациі і сваімі адоўзамі буржуазіі і яе слугі сляянскаму масу не заналохаюць, і мы шчыльнымі і злучанымі сіламі патрапім даць ім адпор. Няхай жыве Сляянскі Рабочніцкі Грамада! Няхай жывуць нашы паслы! (Подпісы).

Выпісіца з пратаюну сабраныя сяброву Грамады у в. Залесьсе, Жыравіцкія гм., Слонімскага пав., з 12.XII. 1926 г.:

Пратэстуем пры тэй буржуазнай прэсы, якая дабівецца ад Ураду разгрэшыці праці нашае працоўнае арганізацыі — Бел. Сляян. Рабоч. Грамады і заяўляем, што ніякія ілжывыя прэсавыя выступленія на змогучы дэзарганізація працоўных рады нашай Грамады.

Няхай жыве Грамада — вялікая зашчытніца нашых правоў! (Подпісы).

Новыя Павятовыя Камітэты.

Цэнтр. Секр. гэтым падае да ведама сяброву Грамады Баранавіцкага і Валожынскага паветаў, што ў гэтых 2-х павятовых местах заснаваліся Павятовыя Камітэты Грамады.

Сябрам пранануеца за ўсялякімі спраўкамі, партыйнымі друкамі і ўсімі іншымі выданіямі Грамады („Казка аб вадзе“, „Цар-голад“, Календары), зварачаюца да сваіх Павятовых Камітэтаў.

Адрас Валожынскага Павятога Камітэту: в. Wołożyn, ziemia Wileńska, ul. Wileńska 11, Aleksander Ryžy.

Адрас Баранавіцкага Павятога Камітэту: в. Baranowicze, ziemia Nowogródka, ul. Szepietickiego 7. Баранавіцкі Камітэт урадуе ў панядзелак, аўторам і чыньвером ад 10 да 3 гадз.

Высыненне Цэнтр. Сэир.

У апошнія часы да Цэнтр. Сэир. вельмі часта зварачаюца з просьбамі, выслаць па некалькім экземпляраў календароў, ці то якіх небудзь других брашур. Цэнтр. Секр. гэтым паведамляе ўсіх сяброву Грамады, што календары, як арніны, так і кніжкі, а гэта-сама і другі не партыйныя друкі (апроч „Цар Голад“ і „Казка аб вадзе“) выданы Беларускім Выдавецкім Таварыствам у Вільні і высылаюцца Беларускага кнігарства (Вострабрамская № 1) толькі па атрыманні грошаў, зусім незалежна ад Цэнтр. Секр. Грамады.

Ад Цэнтральнага Сэирэтарыяту.

Усе гурткі Грамады, якія па якой-колечы прычыне выключаюць сваіх сяброву з арганізацыі, Цэнтральны Сэирэтарыят просьці, разам з тымі, кі паведамляюцца ўсімі Цэнтр. Секр., паведамляюцца і выключаюцца сябру, каб ён мог звязацьца да Цэнтр. Секр. з пратвестамі ў выдадку, калі не згаджаецца з пастаноўкамі Гуртка.

Грам. Грынко Віктару з Наваградчыны. Усе патрабыны друкі дзеля арганізацыі Грамады атрымайце ў павятовым камітэце ў Наваградку. — Парт. білет № 42520 на імя Паўлы Кузьміна, якія загублены, уневажняюцца. — Грам. Шаўлюн Вінцэнту з в. Maloe-Zapruzydze, Валожынскага пав. Прышліце пасывядчынне і Цэнтр. Секр. вім яго прададжыць. — Проніцаўскому гуртку, Пастаўскага пав. Прыслыце каго колечы на сабраныя гурткі Грамады Ващае Сінімі Цэнтр. Секр. як мае мажлівасці, бо ян мае патрабнае копікавы інструктароў. — Парт. білет № 5259 на імя Божкі Уладзіміра з в. Zagorka-Dziatlytskaya, Наваградзкага пав. уневажняюцца, як загублены. — Ахойцкому гуртку, Наваградзкага пав. На сабраныя гуртка Грамады, можа быць прысутнымі усіякі сябру Грамады, з якое-бы вёскі ён на быту. Запрашыць за прэсіном, агульна кажучы, тэрэбі ўстрымівацца, а лепш хай тыя сябры заўвінчыць дэкларацыі і гэляўляюцца на сабраныя, якія стальныя сябры з парт. білетамі. — Парт. білет № 10224 на імя Лявона Лятыча з в. Чарнеччына, Маладзечнскага пав. уневажняюцца. — Парт. білет № 4920 на імя Маразевіча Сыцяпана з в. Куяны, Косаўскага пав. уневажняюцца, як загублены. — Грам. Пайту Тайлі з в. Rudaiky, Слонімскага пав. У сучасны момант, калі ідзе шырокая арганізацыйная праца, патрабуючая вялікіх матар'альных выдаткаў, з боку Цэнтр. Секр. жаднае грошавое дапамогі як быць узделена. — Грам. Мікольскому Уладзіміру з в. Плянты, Лідзкага пав. У Цэнтр. Секр. у большай колькасці працуць ганаровыя. Сталых мейсц працы Цэнтр. Секр. як мае. — Сашыцкому гуртку, Пружанска гуртку, Цэнтр. Секр. просіць паведамляць адносна сябры Бэззіля Юзэфовіча, мае ён білет пры себе, што ён адсланы да Цэнтр. Секр. Калі білет адсланы да Цэнтр. Секр. то вышлем яму ўзаемні другі. — Ганчарыскому гуртку, Лідзкага пав. Цэнтр. Секр. Грамады шле шчырую падзяку за гроши (12 зл. 15 гр.), сабраныя на карысць пагарельцаў Піншчыны і Дзісеншчыны. Грошы па атрыманні адсланы па назначэнню. Падлескому гуртку, Слонімскага пав. Грошы атрымалі. Належачыя сумы перадалі ў „Маланку“ і рэдакцыю „Наша Справа“. — Палонскому гуртку, Косаўскага пав. Ен страшны жонку Iвана Баўсяля, які запісаўся ў „Грамаду“, што грамадзіст, будучы саджак у вастрог і растрэльваць. Ад гэтага Баўсяля ішаць, а Баўсьель плюе на брахні, ды съўішча.

Хамка, войт Мядзельскай гміны, Пастаўскага пав. Малько, солтыс Калінаўскай грамады, Мядзел. гм., Пастаўск. пав.

Хамка, войт Мядзельскай гміны, Пастаўскага пав. Малько, солтыс Калінаўскай грамады, Мядзел. гм., Пастаўск. пав.

Хамка, войт Мядзельскай гміны, Пастаўскага пав. Малько, солтыс Калінаўскай грамады, Мядзел. гм., Пастаўск. пав.

Хамка, войт Мядзельскай гміны, Пастаўскага пав. Малько, солтыс Калінаўскай грамады, Мядзел. гм., Пастаўск. пав.

Хамка, войт Мядзельскай гміны, Пастаўскага пав. Малько, солтыс Калінаўскай грамады, Мядзел. гм., Пастаўск. пав.

Хамка, войт Мядзельскай гміны, Пастаўскага пав. Малько, солтыс Калінаўскай грамады, Мядзел. гм., Пастаўск. пав.

Хамка, войт Мядзельскай гміны, Пастаўскага пав. Малько, солтыс Калінаўскай грамады, Мядзел. гм., Пастаўск. пав.

Хамка, войт Мядзельскай гміны, Пастаўскага пав. Малько, солтыс Калінаўскай грамады, Мядзел. гм., Пастаўск. пав.

Хамка, войт Мядзельскай гміны, Пастаўскага пав. Малько, солтыс Калінаўскай грамады, Мядзел. гм., Пастаўск. пав.

Хамка, войт Мядзельскай гміны, Пастаўскага пав. Малько, солтыс Калінаўскай грамады, Мядзел. гм., Пастаўск. пав.

Хамка, войт Мядзельскай гміны, Пастаўскага пав. Малько, солтыс Калінаўскай грамады, Мядзел. гм., Пастаўск. пав.

Хамка, войт Мядзельскай гміны, Пастаўскага пав. Малько, солтыс Калінаўскай грамады, Мядзел. гм., Пастаўск. пав.

Хамка, войт Мядзельскай гміны, Пастаўскага пав. Малько, солтыс Калінаўскай грамады, Мядзел. гм., Пастаўск. пав.

Хамка, войт Мядзельскай гміны, Пастаўскага пав. Малько, солтыс Калінаўскай грамады, Мядзел. гм., Пастаўск. пав.

Хамка, войт Мядзельскай гміны, Пастаўскага пав. Малько, солтыс Калінаўскай грамады, Мядзел. гм., Пастаўск. пав.

Хамка, войт Мядзельскай гміны, Пастаўскага пав. Малько, солтыс Калінаўскай грамады, Мядзел. гм., Пастаўск. пав.

Хамка, войт Мядзельскай гміны, Пастаўскага пав. Малько, солтыс Калінаўскай грамады, Мядзел. гм., Пастаўск. пав.

Хамка, войт Мядзельскай гміны, Пастаўскага пав. Малько, солтыс Калінаўскай грамады, Мядзел. гм., Пастаўск. пав.

Хамка, войт Мядзельскай гміны, Пастаўскага пав. Малько, солтыс Калінаўскай грамады, Мядзел. гм., Пастаўск. пав.

Хамка, войт Мядзельскай гміны, Пастаўскага пав. Малько, солтыс Калінаўскай грамады, Мядзел. гм., Пастаўск. пав.

Хамка, войт Мядзельскай гміны, Пастаўскага пав. Малько, солтыс Калінаўскай грамады, Мядзел. гм., Пастаўск. пав.

Хамка, войт Мядзельскай гміны, Пастаўскага пав. Малько, солтыс Калінаўскай грамады, Мядзел. гм., Пастаўск. пав.

Хамка, войт Мядзельскай гміны, Пастаўскага пав. Малько, солтыс Калінаўскай грамады, Мядзел. гм., Пастаўск. пав.

Хамка, войт Мядзельскай гміны, Пастаўскага пав. Малько, солтыс Калінаўскай грамады, Мядзел. гм., Пастаўск. пав.

Хамка, войт Мядзельскай гміны, Пастаўскага пав. Малько, солтыс Калінаўскай грамады, Мядзел. гм., Пастаўск. пав.

Хамка, войт Мядзельскай гміны, Пастаўскага пав. Малько, солтыс Калінаўскай грамады, Мядзел. гм., Пастаўск. пав.

Хамка, войт Мядзельскай гміны, Пастаўскага пав. Малько, солтыс Калінаўскай грамады, Мядзел. гм., Пастаўск. пав.

Хамка, войт Мядзельскай гміны, Пастаўскага пав. Малько, солтыс Калінаўскай грамады, Мядзел. гм., П

Далейшае дапускавыне дзеяльнасці Грамады стаіць у радзе абынак побач з найважлішымі палітычнымі абынакамі ў гісторыі апошніх гадоў... канчае сяба стаіць ашпарніцкая газета.

Мы думаем крху інакш: існаванье руху „Грамады” — гэта запраўды ж мо найвыдатнейшае выяўленне жыццёвае сілы народу, чадзеленага яго суседзямі, якое здаралася ў гісторыі апошніх гадоў! Дык — як можна „тэлеравадаць” ці „не толераваць” іх? Большы выдатнае праявы жыцця?

Прывітаныне з вастрому.

(Гуртку Белар. Сял.-Раб. Грамады ў вёсцы Пажарычы).

Дарагія сябры! У першым кроку майго лісту вітаю — усіх сяброву гуртку і жічу ім ад усяго сэрца добра гічашца ў іх працы і змаганні за сваю вызваленіе, за родную мову і школу. Працуіце, сябры! на віцце надзеі, ідзіце роўным шляхам за гэтыя прафесіі сярмажкі людзей. Настае пяты год майго мучання ў вастроме на Лукішках у арт. 102 К. К., а за што? — здаецца, вядома ўсім сябром!

Не для крыку, не для славы
Мы пазінія праца здѣль,
А са светлую ідэю

Разам мусім мы ўсе стаіць.

Не ўцякаць, не адлучацца

Ад сярнігі, ад братоў!

Усё жыццё нам тра змагацца,

Жыць усім без лынгураў.

Хай асьвеціць сонца ясна

Гэты напіціць пуль.

Да злучэнія ўсіх народаў

Хай шляхі усе вядуць!

Кланяюся ўсім і ціслу моцна руки!

В. Студент.

* * *

Вагон III класы на станцыі Чынстахова. У набігае купа (аддзяленіе) ўлазіць селянін з вялікай торбай на плачох. Павярнуўся налоўка, — і шыба браз! Перапалочанымі вачамі пачаў аглюніці навакол; што гэта булэ? Ато-ж — 15 злотых! Селінкі у плач. Загаласіў і дзів галаўной валіць у ваконную раму, з якіх выляшчала беспаваротна шыба. Два пасажыры, спачуваючы яго бядзе, наладзілі зараз-ка складку. Сабралі 13 злотых. Двух не хапае. Усе ўжо дадаі, апрача аднаго ягомасція — пузача, які адмовіўся ад складкі. Прывока...

Калі чыгункі спыніўся на суседній станцыі, два чыгуні пашантуйшыся паміж сабой, гакні-какі паліцыянт:

— Гэты пан — паказываючы на пузача — разъబіў шыбу...

— ??

— Штоў я? Гэты няправад! Правакшы! Паліцыянт з спакаем алімпічні, вызначыў кілку, спытаваў ў пасажыраў:

— Ці хто з „раістаў“ можа пасьевішы, што гэты пан не разъబіў шыбы?

Цішыня. Урачыстая цішыня. Ніхто нічога. Усе як вады ў рот набралі!

— А „віе“ пан площи...

— Выбачайце, я піе — раз — ра... гэты геній пан разъబіў, а я ня я...

— Пан площи...

Трудна. Съведкі. Паліцыянт. Тро' было за-
плациць... А капіці цэремонія скончылася — вагон тросьця ад съмеху! Сабраныя трынаццаць злотых быў вернены рэйнамерна пасажырам, а рэжысёр транзакцыі зауважыў:

— Груті, грамадзянине, салідарнасць... Гэты пан не хачеў, дык потым мусіў захадзець...

(з „Ro Wolność“).

Куток Фантазіі.

Рэкорд газетнае брахні.

Пасля таго, як у цэлым радзе бурку-
азных газет чорным на белым было наару-
кована, быццам на павятовым звяздзе Грамады ў Бельшчыне сябры звязду лікам калі-
ста душі... самі сябе пабілі, паранілі, ды раз-
граамі дом, дзе засядалі! — здавалася, што
ніхто ня здолее выказаць большасць і больш
бясчальнае ілізы. Аднакож яшча лепшую
шыку зрабіў „паступовы“, „Кіргет Роган“,
выдаваны ў Варшаве.

У пумары гэтая газеты з 15-га сьнежня над сэнсацийным загалоўкам: „Падпал Белавежы на ўдаўся — дзяяи чынні спраўніці ге, о-
паліцыянта. Падпальшчыкі ранены і арыштаваны“ — было расказана, быццам ужо даўно хадзілі сядзістыства ў Белавежу. Было ясна, што злачынца маніўся падпальшчыкі пушчы“. Тут герой паліцыянта кінуўся на злачынцу, але той начаў уцякаць. Бічныскі пачаў страліць у яго, раніў, дагнаў і — з вілкім труском! давёў да пастарунку, дзе той саме леў ад утраты крві. Злачынца нааўваўся Сы-
монам Маеўскім. Дакументаў у яго імя на-
якіх Істотнае дагадка, што ён праўваўся з Лі-
твы. Яго адвязаў і ў Бельшчыну ў Бельскую. Яго пільную паліцыянту. Съледзства, якое ўжо вя-
дзеца ў справе замаху на Белавежу, напэўна сарве заслону тайны, якія пакрывае гэтая візычайшэе здарэнне.

ХРОНІКА.

«Гэты нумар выпускаем у павялічанных размежы — на 6 страницах. Чародны нармальны нумар выйдзе 5. удзеня.

«Narodny Zwon» сканфісанаваны. Як ведама, выхад новай беларускай часопісі «Narodny Zwon», друкаванай лацінікай і блізкай па свайму кірунку да нашай газеты, звязаўся загрозай манапольным упільнікам органу кс. Станкевіча, „Bielauskaja Klyuch“ сярод тыў беларусаў, які ўмелец чытаць лацінскімі літарамі. На дзіве, што жыццёвае новае часопісі аказаўся такім цяжкім, № № 2 і 3 „Nar. Zw.“ сканфісанаваны намісарам ураду на м. Еўлью.

Жарты пана міністра. Перад пачаткам 1926/27 шкільнага году Віленская Беларуская Гімназія звязвася да віленскага куратору з просьбай дапушціць да віленскага віцэ-губернатора ў гэтым годзе беларуское літаратурны дра Гіната Дварчанін, які толькі-што быў пачаў звязаўся з Прагі Ческай, дзе скончыў віленскую школу. Віленскі куратор даў адмойны адказ, заявіўшы, што навет часова Дварчанін звязвася да міністэрства адукацыі. І вось — цераз пайгоду! — якраз на Камісіі пан міністар ласкава даў дазвол грам. Дварчаніну вучыць у Гімназіі ад... 1 верасеня 1926 году — на адзін год!

Ясна-ж, што Гімназія не магла чыкати на ласкавы адказ пана Бартля і пакінуць дзядзей без назніку на пайгоду! Дык месца вучыцеля беларуское літаратурны заняціе пайгоду назад нехта другі, і хіба грам. Дварчаніну на прыдзецца скарыстаць з генеа „ласкі“... на пайгоду. Но-ж права выкладанія ў Гімназіі дадзена толькі часова, і на наступны шкільны год або яго не дадуць наадалей, або ўзвядзяць так, як сёлета: праз пайгоду да пачатку занятаку...

«Дзеяльнасць» Сельска Гаспадарчага Банку ў Віленшчыне. Дырэктар Віленскага Сельскі Гаспадарчага Банку падаў да ведама, што ад 1923 па 1925 г. г. выдана Банкам 680 пазык цырыльным асаднікам на 360 тысяч 727 злот. Гэткім чынам на кождага асадніка сяроднім лікам выдаваўся кругла на 620 злот. У 1926 г. — 336 асаднікам выдана 297 тыс. 860 зл., сяроднім лікам амаль не на 900 зл. на кожнага.

Гэта панам „цывілам. А веенным асаднікам выдана: за першы перыяд — 91 пазык на 470.77 зл. (— на 516 зл. у середнім), а ў 1926 г. — 213 пазык на 218.050 зл., што дае ў сярэднім ужо — па 1.000 зл. злікі з лішкам, на кожнага вееннага асадніка...

А сколькі Польскі „Сельска-Гаспадарчы“ Банк на „Красах“ пазычыў беларускую селяніну, пан дырэктар — не падаў... Ці на жэней было-б называць гэты Банк — напросту Асаднікам, дык прынамес усё было-б усіх ясна...

У віленскім універсітэце. У віленскім універсітэце наядзена ўзялася калатінія паміж студэнтамі медыкамі — палітамі і жыдамі. Палікі лічыць, што ў просекторым (да студэнтаў вучыцаўшы) цэлі чалавека, размучы трупы) лічыно мажа дастаўляцца трупу жыду, ды на гэтай падставе змоўліся на пускаць працаўцаў сялі камегаў жыду, як быццам тыя, скончыўшы назніку, на будучыні, пан дырэктор — не падаў... Ці на жэней было-б называць гэты Банк — напросту Асаднікам, дык прынамес усё было-б усіх ясна...

Так піша ведамы польскі паступовы ор-
гаг. А вось, што піша ў пісьме да рэдакцыі „Кірг. Рог.“ галоўны доктар павятовае баль-
ніці ў Бельску, Лесевіч, ды чаго рэдакцыя не надрунувалі:

„Паважаны Паве Рэдактар! Дзеля спра-
стаўніцтва фактаў, пададзеных у № 346 „Кірг.
Рог.“ у стацыйці пад загалоўкам „Падпал Белавежы на ўдаўся“, — прашу звязацьца ў веліч чытаным „Кур'ерам“ матар'ялам, якія ёсьць у мене. З увагі на распачатага съле-
дзіцца ў гэтым спраўе, не зачапляю мала пра-
дападобную аповесць стацыйці, якай мусіць быць выяўлена, а спыніцца, што, паско-
льку раненым і заарыштаваным „падпаль-
шчыкам Белавежскай пушчы“ мае быць Сы-
мон Маеўскі, прывезены ўначы 24.-XI. 1926 г. у павятовую бальницу ў Бельску, — дык вы-
глед Сымона Маеўскага, які лечыцца ў баль-
ніцы ад 24.-XI. 1926 г., пярэчыць апісанню
злачынцы. Замест „широкаплечага здараўя-
ка“ мне прыходзіцца мец злеза в калегам-па-
лікам і ў іншых галінах студэнцага жыць-
ця. У выніку гэтага ўніверсітэцкага ўлада на толькі на споўніла слушных дамагальнін-
стваў дастаўляцца жыду, але пакарала кіраўніку
сходу: старшыню сходу выдалілі з універсі-
тету на три гады, а сэкрэтара — на адзін год!

«Новы „гербавы закон“. Ад Новага Го-
ду ўхадзіць у сілу новы закон аб гербавым зборы. Адгэтуль за ўсіякія праўнікі, неза-
лежна ад колыасці лістоў паперы, трэба будзе плаціць трошку; апрача таго, за ка-
ждое прылажэнне — „залончік“ — трэба да-
плаціць па 50 гр.

«Афіцыяльны курс гроши на 30-га съне-
нія. Далір — 8 зл. 94 гр. Залаты рубель — 4 зл. 61 гр.

30 XII. на чорнай біржы ў Вільні за далір
плацілі 8,98. Зал. руб. 47. Чир. 3 дал. 90 цэн.

Да ўсіх грамадзян, якія былі 5. XII. 26 г. на звяздзе Беларускае Сял.-Работн. Грамады у в. Стара-Бярозава, Бельскага павету.

Справа разгрому хаты Трапечоткі ў в. Стара-Бярозава падчас звязду Грамады пе-
райшла ў Сойм, і трэба спадзявацца вызнан-
чэння ёпцыяльнай съледчай Соймавай Ка-
місіі дзеля расследавання выпадку раз-
грому.

Вінавайцы павінны быць выкрыты і пас-
несены кару. Вядомая реч, што больш ві-
навайца стараўца выкруціца і зваліць віну на чужыя плечы; ужо ў гэтым напрамку імі
робяцца пэўныя камбінацыі. Для тыхіх паві-
навайцаў ад спрыту мець патрабныя для сябе паказаныя съвядкаў.

Съледзства ў справе пагрому вядзеніца
у некалькіх напрамках; дапрашываючы, як
съвядка, на толькі тыя, што былі на звяздзе,
але і тыя асобы, якія ведаюць што-небудзь
у гэтым спраўе. Да Соймавай Комісіі ўжо
зложыла памісція некалькі пратаколаў ві-
савых съвядкаў, але змест гэтых пратаколаў
далёка ад апісання пагрому.

Небяспека, якая пагражае выяўленню
праўды, уже аказваецца. Некаторыя асобы —
адначасна са злажэннем паказаныя палі-
цыі ці съледчаму — пішуць, што пратаколы,
імі падпісаныя, былі напісаныя на такіх
праўдам, якія не будуть становіцца пагрому
пагрому ў вінавайцаў.

Справа складаныя паказаныя дужа-
важная, і грамадзянства патрабуе толькі чы-
стае праўды аб дакананым разгроме. Нам
непатраба ілжа, і вось дзеля высьвятыні
пагрома на падыходзе гэткіх правілаў:

1) Калі хто не разуме добра вільскай
мовы, маеце права зажадаць, каб дапрос быў
ведзены пабеларуску.

2) Дапрашываючы съвядка павінен уважа-
на глядзець, каб усё было слова ў слова за-
пісаны так, як ён паказываў.

3) Перад падпісаннем пратаколу съвяд-
ка павінен

Тады супакоўся Смолік; сход прайшоў у поўным парадку і закончыўся пянянем "Ад веку мы спалі". Разыгліся людзі поўны веры, што лепшая будучыня ў іх руках.

Х Войт гм. Новапагостскае, пав. Браслаўскага, Капайлянскі, калі яму 9.XII 1926 г. прынес гр. Лагун Янка з вёскі Рэпішча 27 склярацці ў беларускую школу, дык ъпярша завершыў подпіс бацькоў, але неспе- че прынёс яму яго галізу другое, бо, скажуши іх, партаў на кусочки, так што гр. Лагун, пабачыўши, як пан Войт выконывае за- кон 31 шіпня 1924 г. аб языковых правах, пайшоў да дому і з чым.

Х У в. Дарашавічы, Лашанскае гміны, Горадзенская пав., польскі вучыцель надта бацамоўны, дык прымушае дзяцей купляць разанцы і малица ў "панскай мове", якое ізаці не разумеюць.

Х Сяляніна Янку Бушмана з в. Сла- бодкі, Мірскае гм., Стайпецкага пав., старата аштрафаў на 300 зл. (або 30 дзён ары- сту) за тое, што арганізуе ў в. Аталезь ў хутары Барку, Засульская гміны, гурткі бел.-Сял. Раб. Грамады — без дазволу ста- расты, хаты па закону нікага дазволу на- эта не трэба.

Х Зблынаўскі солтыс, Зельвянскай гм., Заўкаўская пав., ходзіць узвечары па-пад- окамі і падслухвае, што сяляне гаворць. — Калі аб "Грамадзе", дык ляціць на пастару- так і "мелльду" паліцы.

Х Пасля гадавага адпачынку Ізноў распачала англійская фірма "Century" выру- цаець Белавежскую Пушчу — нашае добро, іт і крую нашу. Ізноў нахлынулі капитальні- ты-эксплікаторы, каб нахлынуць; нахлынулі аксама масы галодных сялян і работнікаў, якія змушаны сваю працу напіханы кішані этых вазін-грабежнікаў.

Х Сялянікі в. Голі, Кастрэвіцкай гм., Слонімская пав., паселілі лён на балоце башарніка Есьмана, дык яго лясынік Каваль- тук загнаў быдла на гэты лён і зусім здра- аваў. Жанчыны паднялі плач; тады Каваль- тук кажа: "Дайце мне па 30 зек, то лён ваш залежыць да канда". Так і мусілі зрабіць.

Агулам гэты Кавальчук добрую "ўязчи- асьць" заслужыў у сялян — усе затаілі рыму ў душы, ведаючы, што да пары заба- ск воду носіць.

Х Вескі, што акружают фальв. кн. Сапегі Дзембрава, Дзембровіцкай гм., Лідзкай, вельмі першыні адшарніка. За якія 2 зл. прыплюць дзені, дык ў тых грошах ім- я плаціць. Рабілі, як буд жыта каштаваў + зл. 50 гр.; цяпер жыта па 7 зл., а платы гэте не аддаюць.

Х 13. XI. г. г. Антон Мізгір, войт Чавеніцкай гм., Слонімская пав., за па- цаткі забіраў у сялян апошнія спадніцы, ка- кухі, і г. д. — У Ільяна Несцяць з в. Кош- павічы, забраў б'ячыні, з якіх гэты селянін хадзе пашыць кожух на віму.

Х Паліцыян № 682 прыйшоў ў в. Ма- ту ў Волю, Кругавіцкай гм., Слонімская пав., каб напісаць на Тырлі. Пятра пратакол, і вайшоўшы да Тырлі, сказаў: "пастаў тро- утолькі гарылкі, то на буду пісаць пратакол". Ўрэя паставіў і № 682 пратаколу на пісаў- ласці паліцыянт загадаў солтысу, каб да- падводу адвязыць яго ў в. Вялікую Волю. Іавэз Віктар Пузач, якога па дарозе палі- цянт мочна зьвініў за тое, што "конь на- тобра бег". При гэтых № 682 хваліўся: "Бе- ларуса я могу, як муку, як забіць".

Х Васіль Цімафеевіч, сел. з в. Голя, Кастрэвіцкай гм., Слонімская пав., з свайго ёсу прывёз гальлю. Але Кавальчук, лясынік Есьмана Уладыслав, з паліцыянтам Фран- шкім Бянько напісля пратакол, што быццам альёл з панскага лесу. Дзверачынскі судъ- дзяя пакараў селяніна на 60 зл.

Х Кавальчук, лясынік ашпар. Есьмана, як застане на панскім быдла сялян в. Голя, Кастрэвіцкай гм., Слонімская пав., то па- ківіць дзяцей-пастушкаў, пазіздзірае з іх запратаку 1 б'е.

Х 29. VIII. г. г. камандант Дзевятын- каўская пастарунку напісаў пратакол на- ябрю "Грамады" Максіма Масьцерка з в. Мікалаеўшчына, Дзевятынкаўская гм., Слонім- скага пав., — за тое, што ён ваклеў адзову Беларускай Сялянскай-Рабочай Грамады.

Х 25. IX. г. г. паліцыян № 673 з таго-ж пастарунку ссыпсаў "ззананье" з сябры Максіма Масьцерка і забраў книжку пад зага- юкам "Што бачыў пасол Бон у СССР", якую вышла ў 1925 годзе ў Варшаве і на- была сканфіскавана. А 20. XI. г. г. звязаўся гэты самы паліцыянт і звязаў, што гэта книжка па загаду старасты сканфіскавана. Да- звось і звязанье, колыкі цэнзураў павінны праходзіць кніжкі і дзе мяжа самаволі ад- міністрапті?

Х Усе адваруціся ад інзэссаў, дык зось якім споеабамі яны вярбуюць сабе сло- боду. Пэлэзсанец-шляхцік Ян Венскі, што іа хутары двара Хмельніца, Дзевятынкі гм., Слонімск. пав., піць пудоў капусты даваў Міхасю Засулі з в. Хмельніца, каб ён запі- зуе ў інзэссаў.

Х Па беспадстаўнаму далосу Івана ванчука, што сяляне яго вёскі Малінікі, Арынікай гм., Вельскага пав., — бандыты, бо іны грамадзісты, — прыйшала паліцыя і рабіла бадане.

Х Як толькі зарганізаваўся гуртк Грамады" ў в. Сіцех. Іжаукае гм., Вядей- скага пав., так паліцыя, як у прыску, скача- я ведае, што рабіць. Асабліва ўядеца палі- цыянт № 1760, які бяз дай прычыны ча- щіца да сялян, тым больш, калі яны грамадзісты.

З Радаве Беларусі.

Нарада рэктароў вышэйших навучальных установ.

На гэтых днях у Менску пры Галоў- прафесіяльной адукацыі на беларускую школу, дык ъпярша завершыў подпіс бацькоў, але неспе- че прынёс яму яго галізу другое, бо, скажуши іх, партаў на кусочки, так што гр. Лагун, пабачыўши, як пан Войт выконывае за- кон 31 шіпня 1924 г. аб языковых правах, пайшоў да дому і з чым.

Х У в. Дарашавічы, Лашанскае гміны, Горадзенская пав., польскі вучыцель надта бацамоўны, дык прымушае дзяцей купляць разанцы і малица ў "панскай мове", якое ізаці не разумеюць.

Х Сяляніна Янку Бушмана з в. Сла- бодкі, Мірскае гм., Стайпецкага пав., старата аштрафаў на 300 зл. (або 30 дзён ары- сту) за тое, што арганізуе ў в. Аталезь ў хутары Барку, Засульская гміны, гурткі бел.-Сял. Раб. Грамады — без дазволу ста- расты, хаты па закону нікага дазволу на- эта не трэба.

Х Зблынаўскі солтыс, Зельвянскай гм., Заўкаўская пав., ходзіць узвечары па-пад- окамі і падслухвае, што сяляне гаворць. — Калі аб "Грамадзе", дык ляціць на пастару- так і "мелльду" паліцы.

Х Пасля гадавага гадавага адпачынку Ізноў распачала англійская фірма "Century" выру- цаець Белавежскую Пушчу — нашае добро, іт і крую нашу. Ізноў нахлынулі капитальні- ты-эксплікаторы, каб нахлынуць; нахлынулі аксама масы галодных сялян і работнікаў, якія змушаны сваю працу напіханы кішані этых вазін-грабежнікаў.

Х Сялянікі в. Голі, Кастрэвіцкай гм., Слонімская пав., паселілі лён на балоце башарніка Есьмана, дык яго лясынік Каваль- тук загнаў быдла на гэты лён і зусім здра- аваў. Жанчыны паднялі плач; тады Каваль- тук кажа: "Дайце мне па 30 зек, то лён ваш залежыць да канда". Так і мусілі зрабіць.

Агулам гэты Кавальчук добрую "ўязчи- асьць" заслужыў у сялян — усе затаілі рыму ў душы, ведаючы, што да пары заба- ск воду носіць.

Х Вескі, што акружают фальв. кн. Сапегі Дзембрава, Дзембровіцкай гм., Лідзкай, вельмі першыні адшарніка. За якія 2 зл. прыплюць дзені, дык ў тых грошах ім- я плаціць. Рабілі, як буд жыта каштаваў + зл. 50 гр.; цяпер жыта па 7 зл., а платы гэте не аддаюць.

Х 13. XI. г. г. Антон Мізгір, войт Чавеніцкай гм., Слонімская пав., за па- цаткі забіраў у сялян апошнія спадніцы, ка- кухі, і г. д. — У Ільяна Несцяць з в. Кош- павічы, забраў б'ячыні, з якіх гэты селянін хадзе пашыць кожух на віму.

Х Паліцыян № 682 прыйшоў ў в. Ма- ту ў Волю, Кругавіцкай гм., Слонімская пав., каб напісаць на Тырлі. Пятра пратакол, і вайшоўшы да Тырлі, скозаў: "пастаў тро- утолькі гарылкі, то на буду пісаць пратакол". Ўрэя паставіў і № 682 пратаколу на пісаў- ласці паліцыянт загадаў солтысу, каб да- падводу адвязыць яго ў в. Вялікую Волю. Іавэз Віктар Пузач, якога па дарозе палі- цянт мочна зьвініў за тое, што "конь на- тобра бег". При гэтых № 682 хваліўся: "Бе- ларуса я могу, як муку, як забіць".

Х Васіль Цімафеевіч, сел. з в. Голя, Кастрэвіцкай гм., Слонімская пав., з свайго ёсу прывёз гальлю. Але Кавальчук, лясынік Есьмана Уладыслав, з паліцыянтам Фран- шкім Бянько напісля пратакол, што быццам альёл з панскага лесу. Дзверачынскі судъ- дзяя пакараў селяніна на 60 зл.

Х Кавальчук, лясынік ашпар. Есьмана, як застане на панскім быдла сялян в. Голя, Кастрэвіцкай гм., Слонімская пав., то па- ківіць дзяцей-пастушкаў, пазіздзірае з іх запратаку 1 б'е.

Х 29. VIII. г. г. камандант Дзевятын- каўская пастарунку напісаў пратакол на- ябрю "Грамады" Максіма Масьцерка з в. Мікалаеўшчына, Дзевятынкаўская гм., Слонім- скага пав., — за тое, што ён ваклеў адзову Беларускай Сялянскай-Рабочай Грамады.

Х 25. IX. г. г. паліцыян № 673 з таго-ж пастарунку ссыпсаў "ззананье" з сябры Максіма Масьцерка і забраў книжку пад зага- юком "Што бачыў пасол Бон у СССР", якую вышла ў 1925 годзе ў Варшаве і на- была сканфіскавана. А 20. XI. г. г. звязаўся гэты самы паліцыянт і звязаў, што гэта книжка па загаду старасты сканфіскавана. Да- звось і звязанье, колыкі цэнзураў павінны праходзіць кніжкі і дзе мяжа самаволі ад- міністрапті?

Х Усе адваруціся ад інзэссаў, дык зось якім споеабамі яны вярбуюць сабе сло- боду. Пэлэзсанец-шляхцік Ян Венскі, што іа хутары двара Хмельніца, Дзевятынкі гм., Слонімск. пав., піць пудоў капусты даваў Міхасю Засулі з в. Хмельніца, каб ён запі- зуе ў інзэссаў.

Х Па беспадстаўнаму далосу Івана ванчука, што сяляне яго вёскі Малінікі, Арынікай гм., Вельскага пав., — бандыты, бо іны грамадзісты, — прыйшала паліцыя і рабіла бадане.

Х Як толькі зарганізаваўся гуртк Грамады" ў в. Сіцех. Іжаукае гм., Вядей- скага пав., так паліцыя, як у прыску, скача- я ведае, што рабіць. Асабліва ўядеца палі- цыянт № 1760, які бяз дай прычыны ча- щіца да сялян, тым больш, калі яны грамадзісты.

Зъмясіц усяго — я можам з прычыны недакладнасці. — Сашы. Ваш "Plastowee" не падходзіць. Голос чытчыцоў мы прынялі пад увагу. Дзякую за пажаданне. — Карабспандэнцы абъ зъмяшчаем, або даем адказ у паштовай скрынцы.

— Відаць, Вашы речы, абы які Вы пішаце, не дайшлі. — М. Садоўскаму. Вашы карабспандэнцы і недакладна напісаны, дык Вы свайго адresa не пададлі. В. Яніковічу. "Над-Ніва" і "У падб." газету не падходзіць, — слаба напісаны!

Грамадзянину з. в. Наўпамі. Аб тым, што Рукша-

скрэтэр Горніцкай гм., Горадзенская пав., не- зъмяшчаем, або даем адказ у паштовай скрынцы.

— Відаць, Вашы речы, абы які Вы пішаце, не дайшлі. — А. Ціцизло. Вестка Ваша аб студы- нала цікава, — не зъмяшчаем. Аб тым, што камандант № 1766 і паліцыянт № 1066 разагнані сялян в. Дуброўка I і II дык вак.

Якшы. Беларускі гм., Браслаўскага пав., мы перададлі ў Т-ва Беларускіх Школы ў Вільні. — Гурткі Гра-

мадзістуў ўрачыцца ў сваю карысць 60 зл. "Ро- ке- ювога" пададлі з Вашай вёскі і ўжо траці год

трымае, а Вам — слянам не пададлі, — зъмяшчаем, або даем адказ у паштовай скрынцы.

— Відаць, Вашы речы, абы які Вы пішаце, не дайшлі. — А. Ціцизло. Вестка Ваша аб студы-

нала цікава, — не зъмяшчаем. Аб тым, што камандант № 1766 і паліцыянт № 1066 разагнані сялян в. Дуброўка I і II дык вак.

Якшы. Беларускі гм., Браслаўскага пав., мы перададлі ў Т-ва Беларускіх Школы ў Вільні. — Гурткі Гра-

мадзістуў ўрачыцца ў сваю карысць 6